

26 Οκτωβρίου 2019

Το χρονικό της κατάληψης της Θεσσαλονίκης από τον Ελληνικό στρατό στις 26 Οκτωβρίου 1912

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Σαν σήμερα για να μην ξεχνιόμαστε... (ιστορικά γεγονότα & Παγκόσμιες ημέρες)

Η είσοδος του Βασιλιά Γεώργιου στην Θεσσαλονίκη

Το χρονικό της κατάληψης της Θεσσαλονίκης από τον Ελληνικό στρατό σύμφωνα με τον Βρετανό ανταποκριτή των TIMES Κρόφορντ Πράις (26 Οκτωβρίου 1912)

Υπό Κρόφορντ Πράις, ειδικού απεσταλμένου εφημερίδος «Times»

Το θέμα της Θεσσαλονίκης δημιούργησε ζωηρές αντιγνωμίες. Τα γεγονότα διαστράφηκαν με κακοβουλία και κακεντρέχεια. Θεώρησα καθήκον μου να επεκτείνω τις παρατηρήσεις μου με εξονυχιστική έρευνα. Κατά τη διάρκειά της κατάφερα να συγκεντρώσω πολλά έγγραφα. Πιστεύω ότι η αφήγησή μου είναι από κάθε άποψη αυθεντική.

Οι έξι μεραρχίες του ελληνικού στρατού πέρασαν τον ποταμό Αξιό την 25η Οκτωβρίου. Το αρχηγείο του εγκαταστάθηκε στο Τοψίν. Στις 4.30μμ ο διάδοχος Κωνσταντίνος ειδοποιήθηκε ότι ειδικό τρένο είχε φθάσει στο Τεκελί (όπου ήδη δύο τάγματα ευζώνων με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Κωνσταντινόπουλο, είχαν κάνει στάση). Το τρένο μετέφερε τους απεσταλμένους αντιπροσώπους με γράμμα του Ταχσίν Πασά, αρχιστρατήγου των τουρκικών στρατευμάτων, τα οποία υπερασπίζονταν τη Θεσσαλονίκη. Το γράμμα πληροφορούσε τον διάδοχο Κωνσταντίνο ότι οι πρόξενοι των Μεγάλων Δυνάμεων, μαζί με κάποιους Τούρκους

αξιωματικούς, παρακαλούσαν τον επικεφαλής των ελληνικών στρατευμάτων να αναβάλλει την επίθεση στη Θεσσαλονίκη μέχρι την πραγματοποίηση αυτής της συνάντησης. Τον διάδοχο πίεσαν να δεχτεί την επιτροπή στο Τοψίν, οι πρόξενοι της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και της Αυστρίας, τους οποίους συνόδευε ο Τούρκος στρατηγός Σεφίκ Πασάς, φρούραρχος της Θεσσαλονίκης.

Οι πρόξενοι δήλωσαν στην Α.Β υψηλότητα ότι ο Τούρκος αρχιστράτηγος ήταν διατεθειμένος να δεχθεί την αποφυγή κάθε στρατιωτικής επιχείρησης, με τον όρο ότι θα του επιτραπεί να αποσυρθεί με τον στρατό του στο Καραμπουρνού, μέχρι να υπογραφεί η ειρήνη. Η αποδοχή αυτών των όρων θα έδινε στον ελληνικό στρατό το δικαίωμα να καταλάβει την πόλη την επόμενη της 26ης Οκτωβρίου.

Ο διάδοχος Κωνσταντίνος απάντησε ότι καταλαβαίνει τον κίνδυνο τον οποίο διέτρεχε η πόλη της Θεσσαλονίκης και αυτή ήταν η επιθυμία του, αλλά πρώτος και κύριος στόχος του ήταν να νικήσει τον εχθρό και να επιμείνει στην παράδοση και αφοπλισμό του τουρκικού στρατού σε Θεσσαλονίκη και Καραμπουρνού. Επιθυμία του ήταν να επιτρέψει στους Τούρκους αξιωματικούς να κρατήσουν τα ξίφη τους με την προϋπόθεση ότι θα του υποσχεθούν με το λόγο της στρατιωτικής τους τιμής ότι δεν θα συμμετάσχουν στο μέλλον σε επιχειρήσεις εναντίον των συμμαχικών στρατευμάτων. Ο Τούρκος στρατηγός Σεφίκ Πασάς δήλωσε ότι

έπρεπε να συνεννοηθεί με τον αρχηγό του για την αποδοχή των όρων. Του δόθηκε προθεσμία μέχρι τις 6 το πρωί της επόμενης μέρας, 26 Οκτωβρίου, σε περίπτωση που δεν δινόταν ικανοποιητική απάντηση.

Στις 5 το πρωί της 26ης Οκτωβρίου ο Σεφίκ Πασάς επέστρεψε φέρνοντας την απάντηση του Ταχσίν Πασά, ο οποίος δεχόταν όλους τους όρους εκτός από την παράδοση του Καραμπουρνού και της διατήρησης υπό τα όπλα 5.000 ανδρών για τη προστασία των άοπλων αιχμαλώτων του. Ο Κωνσταντίνος αρνήθηκε κάθε τροποποίηση των όρων. Οι Τούρκοι αντιπρόσωποι ζήτησαν νέα εξάωρη προθεσμία για να συνεννοηθούν και πάλι με τον Ταχσίν Πασά, αλλά δεν τους δόθηκε.

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 26 Οκτωβρίου 1912 ο συγκεντρωμένος έξω από την Θεσσαλονίκη ελληνικός στρατός εγκατέλειψε τις θέσεις του και προχωρούσε προς τη πόλη. Η ταξιαρχία του ιππικού προχωρούσε προς τη Γιουβέσνα, στο δρόμο προς τις Σέρρες, με στόχο να ανακόψει την τουρκική υποχώρηση. Η 2η μεραρχία με το στρατηγό Κολλάρη βάδιζε από το Βατελίκ σε Δρεμίγλάβα και Μπάλτζαν. Οι μεραρχίες 1η,3η και 7η περνούσαν τη γραμμή Αραπλή - Σαρτομιέρ-Μπουναρτζά και προχωρούσαν για να επιτεθούν στους Τούρκους στη γραμμή Λεμπέτ-Νταουτμπαλή-Γκραδμπόρ. Στις 2 το μεσημέρι ολόκληρος ο ελληνικός στρατός είχε αναπτυχθεί σε τάξη μάχης απέναντι στις εχθρικές θέσεις.

Στις 12.30 το μεσημέρι ο διάδοχος Κωνσταντίνος μαζί με το επιτελείο του ξεκίνησαν έφιπποι για να παρακολουθήσουν την προέλαση των ελληνικών στρατευμάτων προς το Σιαμλί.

Στις 3 το μεσημέρι, ενώ ο διάδοχος παρακολουθούσε την προέλαση της 1ης και 7ης μεραρχίας, έφθασε έφιππος ανθυπίλαρχος ο οποίος έφερε την πληροφορία ότι στις 11 το πρωί η ελληνική ταξιαρχία ιππικού συνάντησε μικτό σύνταγμα ιππικού από βουλγάρους και Σέρβους σε απόσταση 32 χλμ ΒΔ της Θεσσαλονίκης. Την ακολουθούσε σε απόσταση τριών ωρών (12-15 χλμ) μικτή ταξιαρχία. Πίσω από αυτή, σε απόσταση πάλι τριών ωρών, ακολουθούσε μία μεραρχία ως οπισθοφυλακή. Το μικτό σύνταγμα είπε ότι θα διανυκτερεύσει στο Γκολόμπασι. Αυτή ήταν η πρώτη είδηση που έφθανε στο ελληνικό αρχηγείο για την προσέγγιση βουλγαρικής στρατιωτικής δύναμης. Ο διάδοχος Κωνσταντίνος αμέσως μόλις έμαθε τα γεγονότα έγραψε στον βούλγαρο στρατηγό την επιστολή (όπως αναφέρει την πήρε από βουλγαρική πηγή):

Αρχηγείον ελληνικού στρατού προ Θεσσαλονίκης

Οκτωβρίου 26 1912, ώρα 3μμ

Στρατηγέ μου,

Αυτή τη στιγμή πληροφορήθηκα ότι το ιππικό σας έφθασε στο χωριό Αποστολάρ, και ότι το ακολουθείτε σε απόσταση 10 χλμ και τέρμα της πορείας σας είναι η Θεσσαλονίκη. Εκφράζω τη χαρά μου για αυτή τη συνάντηση των στρατευμάτων μας και έχω την τιμή να σας πληροφορήσω ότι βρίσκομαι ήδη επικεφαλής του στρατού μου μπροστά στην πόλη αυτή, στην οποία επειδή δεν προβλέπω καμιά σοβαρή αντίσταση, θα μπω πιθανότατα απόψε. Σπεύδω να σας ανακοινώσω την πληροφορία αυτή για να μην μπίετε στον κόπο να προχωρήσετε προς τη Θεσσαλονίκη. Και εάν το θεωρήσετε ωφέλιμο, πηγαίνετε με τις δυνάμεις σας όπου υπάρχει επείγουσα στρατιωτική ανάγκη.

Ο Αρχιστράτηγος του ελληνικού στρατού ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ “δούκας της Σπάρτης”

Διεύθυνση

Προς τον στρατηγό Θεοδωρόφ

Στη συνέχεια ο Έλληνας αρχιστράτηγος ανέβηκε στο άλογό του και κατευθύνθηκε βόρεια προς το σημείο όπου το κέντρο του στρατού του πέρασε το Γαλλικό ποταμό. Το μεσημέρι ο ελληνικός στρατός βρισκόταν οκτώ χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη. Στις 3.15 έφθασε στις ελληνικές προφυλακές Τούρκος αξιωματικός με λευκή σημαία. Έφερε γράμμα του Χασάν Ταχσίν πασά προς τον διάδοχο, ο οποίος εκείνη τη στιγμή βρισκόταν στην εμπροσθοφυλακή της 3ης Μεραρχίας. Το γράμμα έγραφε:

Προς την Α.Υψηλότητα τον πρίγκιπα Κωνσταντίνο, αρχηγό του ελληνικού στρατού

“Έχω την τιμή να πληροφορήσω την Υμετέρα Υψηλότητα ότι αποδέχομαι την πρότασή σας την οποία κάνατε χθες.”

ΧΑΣΑΝ ΤΑΧΣΙΝ, στρατηγός μεραρχίας και διοικητής του 8ου σώματος του οθωμανικού στρατού

Μόλις πήρε το τουρκικό έγγραφο για την άνευ όρων παράδοση της Θεσσαλονίκης στον ελληνικό στρατό σταμάτησε η προέλασή του. Διατάχτηκε όμως η 7η μεραρχία με το απόσπασμα των δύο ταγμάτων ευζώνων, να συνεχίσουν την πορεία τους και να καταλάβουν τα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Ταυτόχρονα διατάχτηκαν δύο αξιωματικοί του επιτελείου του, ο συνταγματάρχης Δούσμανης και ο λοχαγός Ι.Μεταξάς, να φύγουν για να συναντηθούν με τον Χασάν Ταχσίν πασά. Στις 11 το βράδυ υπέγραψαν στο κυβερνητικό κονάκι της Θεσσαλονίκης το πρωτόκολλο της παράδοσης της Θεσσαλονίκης με τον τουρκικό στρατό που βρισκόταν σ' αυτήν

(25.000 άνδρες, 1.000 αξιωματικοί, 70 πυροβόλα και το φρούριο Καραμπουρνού).

Την παράδοση της Θεσσαλονίκης στον ελληνικό στρατό ανήγγειλε ο διάδοχος Κωνσταντίνος με επείγον τηλεγράφημα στον Βασιλιά και στον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο. Η αναφορά αυτή προς το υπουργείο στρατιωτικών δεν έφθασε έγκαιρα στον πρωθυπουργό, ο οποίος ανησύχησε από τις πληροφορίες για κάθοδο των Βουλγάρων προς την Θεσσαλονίκη, και έστειλε το παρακάτω τηλεγράφημα:

Αρχηγείον στρατού, αρ.80200

Παραγγέλεσθε να αποδεχθήτε την προσφερομένην υμίν παράδοσιν της Θεσσαλονίκης και να εισέλθητε εις αυτήν άνευ αναβολής. Καθιστώμεν υπεύθυνον δια πάσαν αναβολήν, έστω και στιγμής.

Στις 2 το μεσημέρι της ίδιας μέρας ο Βενιζέλος έμαθε για την αναφορά του διαδόχου για την παράδοση της πόλης από τις 11 το βράδυ και διέταξε να μην διαβιβαστεί το τηλεγράφημα προς τον διάδοχο-αρχιστράτηγο «διότι δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές καταστάσεις».

Στις 4 το πρωί της 26ης προς την 27η Οκτωβρίου, ο διάδοχος μπήκε με το επιτελείο του στη Θεσσαλονίκη και επιθεωρούσε την 1η ελληνική μεραρχία που έμπαινε στη πόλη. Μέχρι τις 3 το μεσημέρι της 26ης Οκτωβρίου ο διάδοχος - αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος και το επιτελείο του δεν γνώριζαν ότι πλησίαζε και ο βουλγαρικός στρατός. Μόνο το απόγευμα της 26ης Οκτωβρίου, όταν η ελληνική ταξιαρχία ιππικού προχωρούσε από Γενίκιοϊ σε Γιουβένσα συνάντησε στο δρόμο των Σερρών βουλγαρική φάλαγγα. Ο ανθυπίλαρχος Στάικος του ελληνικού ιππικού διατάχτηκε να προχωρήσει και να συναντήσει το βουλγαρικό στρατιωτικό τμήμα. Όταν πλησίαζε στη Γιουβένσα, βρήκε την φάλαγγα που μόλις είχε σταματήσει τη πορεία της. Ο στρατηγός Πετρόφ και ο Στάντσεφ - βούλγαρος πρεσβευτής στο Παρίσι, που τώρα υπηρετεί στο στρατό- μόλις είχαν κατεβεί από τα άλογά τους. Ο Έλληνας ανθυπίλαρχος ενημέρωσε τον στρατηγό Πετρόφ ότι ο τουρκικός έχει ήδη περικυκλωθεί από τον ελληνικό στρατό και διαπραγματεύεται τη συνθηκολόγηση και την παράδοση της Θεσσαλονίκης.

Ο στρατηγός Πετρόφ απάντησε ότι δεν γνώριζε τίποτα σχετικό και ήταν αποφασισμένος να επιτεθεί και να βομβαρδίσει τη Θεσσαλονίκη νωρίς το επόμενο πρωί. Η συνομιλία Στάικου - Πετρόφ μεταδόθηκε αμέσως στο ελληνικό αρχηγείο.

Πρωί 27ης Οκτωβρίου 1912. Η 2η ελληνική μεραρχία βρίσκεται σε Ντεμίργκλαβα και Μπάλτζα. Ενώ προετοιμάζεται να προχωρήσει προς το Αιβατλή, παίρνει διαταγή αναστολής της επιχείρησης γιατί έχει υπογραφεί το πρωτόκολλο

συνθηκολόγησης του τουρκικού στρατού στη Θεσσαλονίκη. Την ίδια στιγμή ο διοικητής της 2ης μεραρχίας στρατηγός Καλλάρης παρατήρησε από αριστερά προς τα βόρειοδυτικά φάλαγγα πεζικού να πλησιάζει από Γιουβέσνα με κατεύθυνση προς το Αϊβατλή. Στον Βούλγαρο αξιωματικό που του παρουσιάστηκε, ο Έλληνας στρατηγός του έδωσε σε μετάφραση τη διαταγή που είχε πάρει πριν από λίγο για συνθηκολόγηση των Τούρκων. Οι Βούλγαροι, χωρίς να ασχολούνται με τη στρατιωτική εθιμοτυπία, ανέπτυξαν μικρό απόσπασμα σε θέση μάχης και άρχισαν να πυροβολούν τους Τούρκους που υποχωρούσαν. Ελάχιστοι ήταν οι πυροβολισμοί που ρίχτηκαν.

Πολλά ειπώθηκαν και πολλά συμπεράσματα βγήκαν από την λεγόμενη «μάχη» μεταξύ Τούρκων και Βουλγάρων έξω από τη Θεσσαλονίκη. Είναι σαφές ότι δεν συνέβη τίποτα που είχε τον χαρακτήρα μάχης. Οι Βούλγαροι δεν παρουσίασαν καμία απόδειξη των λεγομένων τους για τη «μάχη». Επισκέφθηκα λίγο αργότερα το παρουσιαζόμενο ως πεδίο της μάχης και μου αποκάλυψαν ότι μόνο τρεις Τούρκοι σκοτώθηκαν, στην κορυφή ενός λόφου από μια βουλγαρική οβίδα.

Την ίδια μέρα, 27 Οκτωβρίου, ο διάδοχος Κωνσταντίνος έστειλε με τον λοχαγό Παπαδιαμαντόπουλο και δεύτερο γράμμα στον στρατηγό Θεοδόροφ. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ο στρατηγός Πετρόφ είχε ζητήσει με αξιωματικό του από τον Ταχσίν Πασά να του δώσει πρωτόκολλο παράδοσης της Θεσσαλονίκης, ίδιο με αυτό που συνέταξε με τον Έλληνα διάδοχο. Στην απαίτηση αυτή ο Ταχσίν Πασάς απάντησε ότι αφού παραδόθηκε στον ελληνικό στρατό, δεν μπορούσε να κάνει το ίδιο και με δεύτερο αντίπαλο.

Αμέσως μετά τα γεγονότα του Αϊβατλή ο Έλληνας αρχιστράτηγος έστειλε στο Βούλγαρο στρατηγό τον λοχαγό Μαζαράκη με την εντολή να εκφράσει προς αυτόν την έκπληξή του και την λύπη του, διότι ενώ επανειλημμένως του αναφέρθηκε ότι ο τουρκικός στρατός συνθηκολόγησε, αυτός άνοιξε πυρ κατά των τουρκικών στρατευμάτων και απαίτησε από τον Χασάν Ταχσίν πρωτόκολλο παράδοσης ίδιο με αυτό που δόθηκε στον ελληνικό στρατό. Ο Βούλγαρος στρατηγός Πετρόφ ισχυρίστηκε ότι δεν γνώριζε τα όσα έγιναν και επανέλαβε ότι θεώρησε την ανακοίνωση που του έκανε ο διοικητής της 2ης ελληνικής μεραρχίας, ως τέχνασμα των Τούρκων, για να πετύχουν εύκολη υποχώρηση. Ομολόγησε ακόμα ότι ζήτησε από τον Ταχσίν Πασά να υπογράψει και μαζί του πρωτόκολλο παράδοσης.

28 Οκτωβρίου 1912. Ώρα 11 το πρωί. Ένας Βούλγαρος αξιωματικός φτάνει στο ελληνικό στρατηγείο που έχει εγκατασταθεί στο διοικητήριο, για να ζητήσει εκ μέρους του στρατηγού Θεοδόροφ από τον διάδοχο να επιτρέψει σε δύο βουλγαρικά τάγματα, που ήταν μούσκεμα από την βροχή, να μπουν στην πόλη για να...

στεγνώσουν. Ο ανώτερος επιτελικός αξιωματικός στον οποίο διαβίβασε το αίτημά, του απάντησε, ότι αφού ο διάδοχος κατέλαβε την πόλη, ο στρατηγός Θεοδόροφ έχει καθήκον και υποχρέωση να πάει ο ίδιος να υποβάλει το αίτημά του στον κάτοχο της πόλης, αρχηγό του ελληνικού στρατού. Ο Βούλγαρος αξιωματικός έφυγε.

Στο μεταξύ ο διάδοχος Κωνσταντίνος ξεκίνησε από τον σιδηροδρομικό σταθμό, μπήκε με κάθε επισημότητα στην πόλη, επικεφαλής της 1ης μεραρχίας. Ενώ αυτή παρήλαυνε μπροστά του κατέφθασε σε αυτοκίνητο στο ελληνικό στρατηγείο ο στρατηγός Θεοντόροφ μαζί με τον τέως πρεσβευτή της Βουλγαρίας στο Παρίσι Στάντσεφ, εφέδρου αξιωματικού του ιππικού. Ο διάδοχος δέχτηκε τον στρατηγό Θεοδόροφ και τον συνοδό του Στάντσεφ στο γραφείο του, μετά το τέλος της παρέλασης της 1ης ελληνικής μεραρχίας. Ο Βούλγαρος στρατηγός παραπονέθηκε γιατί τα στρατεύματά του εμποδίστηκαν στην είσοδο της πόλης κατά διαταγή του Έλληνα αρχιστρατήγου, ενώ ήδη είχαν αρχίσει μεγάλη «μάχη» πέντε ωρών και είχαν υποστεί μεγάλες απώλειες (Έχω έκθεση που έγραψε για μένα Βούλγαρος αξιωματικός του επιτελείου, ο οποίος βεβαιώνει κατηγορηματικά ότι δεν δόθηκε μάχη και δεν υπήρχε καμία απώλεια από την πλευρά των Βουλγάρων). Στο τέλος ο στρατηγός Θεοδόροφ παρακάλεσε να του επιτραπεί η είσοδος στην Θεσσαλονίκη με δύο τάγματα στρατού, επειδή οι άντρες του ήσαν κατάκοποι και μουσκεμένοι.

Ο διάδοχος δεν έκρυψε την έκπληξή του για το πώς γίνεται λόγος για σοβαρή μάχη στις 27 Οκτωβρίου, αφού ο Τουρκικός στρατός είχε παραδοθεί από τις 3 τα ξημερώματα της 26ης Οκτωβρίου. Τον ρώτησε εάν έλαβε τις τόσες επιστολές του με τις οποίες τον πληροφορούσε για την ελληνική προέλαση, για τις διαπραγματεύσεις, την παράδοση και τη συνθηκολόγηση της Θεσσαλονίκης. Ο Θεοδόροφ επέμεινε ότι δεν πήρε κανένα γράμμα παρ' όλο που υπήρχε απόδειξη παραλαβής τους. Μετά από μεγάλη συζήτηση, ο Βούλγαρος στρατηγός ξανάφερε την κουβέντα στην άδεια για την είσοδο δύο ταγμάτων του στη Θεσσαλονίκη.

Ο διάδοχος του απάντησε ότι δυστυχώς δεν μπορούσε να επιτρέψει την είσοδο στρατού με δική του πρωτοβουλία και όφειλε να ενημερώσει την κυβέρνησή του. Του πρόσθεσε ότι επρόκειτο για ζήτημα το οποίο μπορούσε να καταλήξει σε «συγκυριαρχία». Υποσχέθηκε να αναφέρει αμέσως το ζήτημα στην Αθήνα. Οι Βούλγαροι επέμειναν κι επέστρεψαν στο θέμα. Δήλωσαν ότι σε περίπτωση αρνητικής απάντησης της ελληνικής κυβέρνησης, θα τα απέσυραν αφού τους δινόταν 12ωρη προθεσμία. Στο σημείο αυτό οι Βούλγαροι ισχυρίστηκαν ότι έστειλαν στους Έλληνες τελεσίγραφο στο οποίο απειλούσαν ότι θα έμπαιναν στην πόλη, έστω και με τη βία. Επρόκειτο για μεγαλοποίηση του θέματος από τους ίδιους τους Βουλγάρους. Εκείνο που παραδέχομαι είναι ότι οι Βούλγαροι άρχισαν

να στρέφουν τα κανόνια τους προς την πόλη. Ήταν τόσο βαθιά η πίκρα τους, επειδή έφθασαν στη Θεσσαλονίκη μετά την κατάληψή της, ώστε άφηναν να εννοηθεί ότι ήσαν διατεθειμένοι να βομβαρδίσουν τους συμμάχους τους, εάν δεν τους δινόταν η άδεια να μπουν στη Θεσσαλονίκη. Εάν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα επέκριναν όλο το ελληνικό έθνος, επειδή τους αρνήθηκε τη φιλοξενία δύο ταγμάτων συμμαχικού στρατού και φίλου έθνους. Στις 29 Οκτωβρίου δόθηκε η άδεια όπως τα δύο βουλγαρικά τάγματα μπουν για να ξεκουραστούν στη Θεσσαλονίκη.

Πηγή: <http://www.istorikathemata.com/2010/10/times-26-1912.html>